

ИЗВЈЕШТАЈ О СТАЊУ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ И ПРИРОДНОГ НАСЛЕЂА СЕМБЕРИЈЕ

У вези са горе наведеном темом која је по први пут прошле године нашла своје мјесто на скупштинском засиједању, истичемо чињеницу да то чинимо као једина професионална установа у цијелој регији, која се бави овом проблематиком у ширем смислу, а евидентан је и одређен интерес шире јавности за ова питања. Мишљења смо, без обзира што Бијељина нема засебан "Завод за заштиту споменика културе" да је крајње вријеме да се и о овим питањима расправља, те да се у циљу превазилажења проблема донесу и одређени скупштински закључци.

Фокусирање ургентних тема

Свједоци смо да СО Бијељина дужи низ година одваја одређена **средства за "културно-историјско наслеђе"**, али са друге стране постоји мишљење, да се још увијек недовољно чини на заштити споменика профане архитектуре који се воде на евиденцији културних добара Републике Српске; као Ванеков млин, зграда Музеја, Соколског дома и слични објекти. Ту је и евидентан проблем рестаурације њемачке Евангелистичке цркве у Новом Селу, старог Јеврејског гробља у Бијељини, старих православних и католичког гробља, те муслиманских мезарја, и још неких објеката са ове листе. Указујемо затим и на прилично испољену небригу о **јавним споменицима** и културно-историјским мјестима у Семберији, као и тотална небрига о некатегорисаним споменицима културе.

Посебно питање чини проблем интензивног **обављања бројних земљаних радова** у Бијељини којима се угрожавају разни археолошки локалитети, што је такође у супротности са Законом о културним добрима (Сл. гласник РС бр. 11/95 и 103/08). Проблем настаје пошто финансијери, нити извођачи радова, не пријављују уништавање археолошких слојева нити планирају средства за обављање археолошких истраживања.

Такође, ни бројне **шљункаре** на простору општине, скоро по правилу, не пријављују налазе старина при обављању својих радова. Исто тако, бројни приватни **колекционари и етно-ресторани** сакупљају разне предмете који могу имати статус културног добра, али о томе не постоји званична евиденција. Такође, истичемо проблем **трговине антиквитетима, неовлашћених ископавања** на археолошким локалитетима или **ронилачких активности** у циљу проналаска и неовлашћеног стављања у промет оваквих налаза који потенцијално могу имати статус културног добра.

Истичемо и проблем **заштите природног наслеђа** као што је бара Громижељ и угрожавање природног наслеђа дринског и савског приобаља и других станишта ријетких биљних и животињских врста; као и друге проблеме у вези са овим.

Сматрамо да ће аргументована скупштинска расправа на ову тему дати одговарајућа рјешења у циљу унапређења заштите баштине овог простора.

1. Као и у свим цивилизованим земљама, Република Српска води прецизне евиденције о својој културној баштини преко надлежног Републичког завода за заштиту културно-историјског у природног наслеђа, у Бања Луци. Последњих 20-так година у скоро свим општинама дошло је до одређених промијена што се тиче заштите баштине. Неке општине, као што је СО Зворник, формирале су комисије које су сачиниле детаљан извјештај и елаборат о данашњем стању

споменика културно-историјског и природног наслеђа. Само на овај начин може се доћи до прецизних информација о стању заштите сваког конкретног споменика. Показало се да један број евидентираних споменика чак више и не постоји, па је потребно извршити **комплетну ревизију** спискова са брисањем неких споменика, уписивањем нових или прекатегоризацијом неких споменика културно-историјског и природног наслеђа.

2. Познато је да СО Бијељина дужи низ година одваја у свом буџету одређена средства за заштиту културно-историјског наслеђа у најширем смислу, али је потребно додатно интензивирати улагање ових средстава у споменике са листе културно-историјског и природног наслеђа Семберије. Мишљења смо да би за наредних 5 година овим средствима било ургентно **санирање најзначајнијих споменика** са листе категорисаних споменика културе о којим се последњих деценија није водило довољно пажње.
3. Свјedoци смо да је на простору општине Бијељина, слично као и у другим срединама, у последњих 20 година дошло до подизања знатног броја нових **јавних споменика**, спомен плоча и споменичких цјелина, од којих многи могу уживати статус културног добра. Ургентна је потреба да се изврши детаљан попис и сачини евиденција оваквих објеката, са приједлогом за категоризацију. Такође, намеће се и евидентна потреба установљења евиденције свих јавних споменика, свих некатегорисаних споменика културе, као и листа новокандидованих споменика за категоризацију.
4. Сличан посао на **прављењу евиденције** требало би обавити и у случају гробљанске сепулкралне архитектуре и надгробних споменика старијих од стотину година, јер су они једино писано свједочанство с обзиром да су старије писане архиве углавном нестале у ратовима.
5. Свјedoци смо чињенице да је у последње двије деценије дошло до извођења бројних земљаних радова на простору Семберије и да због значаја и хитности изградње нових објеката није било могуће **обављање истраживачких археолошких активности** који су законом предвиђени свуда у цивилизованом свијету. Мишљења смо да у наредном периоду надлежни грађевински инспектори извођаче земљаних радова морају упозоравати и на ову обавезу.
6. Власници бројних шљункара на простору Семберије својим радом често открију **разне старине** и познато је да скоро нико од њих проналазак оваквих предмета не пријављује, нити доставља Музеју на инвентарисање. Надлежни органи би требали указивати на законске обавезе и у овим случајевима.
7. Као и свуда у свијету, и у Семберији постоје бројни приватни колекционари умјетнина, антиквитета и разних музејских раритета, од којих су неки формирали скоро праве музеје. Међутим, не постоји никаква званична музејска евиденција о овим предметима од којих би многи можда имали статус покретног културног добра. Потребно је извршити **евиденцију оваквих музејских предмета** на исти начин како се води евиденција архивске грађе или библиотека.
8. Такође је чињеница да неки спортски **рониоци** или аматери сакупљају разне музеалије које проналазе у водама Саве и Дрине, те формирају приватне колекције, или се баве неовлаштенom трговином антиквитетима, слично извијесном броју радника на шљункарама. Потребно је у будућности евидентирати и овакве колекције.
9. Због тешке материјалне ситуације и економске кризе и на простору општине Бијељина извијестан број људи се бави и **неовлаштеним ископавањима** на познатим или новопронађеним археолошким локалитетима, а у потрази за

закопаним благом уз помоћ метал-детектора и георадара девастирају стара гробља и неповратно уништавају археолошке слојеве. Скоро по правилу ова лица све вредније предмете продају богатим колекционарима на Западу, трајно сиромашећи културно наслеђе овог поднебља. Потребно је идентификовати овакве појединце и групе, те израдити програм њихове ресоцијализације и спријечити даље неовлашћено стављање у промет оваквих налаза.

10. На заштити природног наслеђа, до недавног открића рибе мргуде у Громижељу, скоро да није ништа ни урађено на простору наше општине. Потребно је комисијски сачинити детаљну евиденцију оваквих цјелина, као и других природних ријеткости (највећи глог у Батковићу, стари храст у Остојићеву, или дуд Кнеза Иве у Поповима...) те их заштитити као **категорисане природне ријеткости**.

У прилогу ове информације достављамо вам мањи елаборат о стању угрожености камених споменика у дворишту Музеја Семберије. Ово је само као што видимо, један мали дио проблема који смо кандидовали у овој скупштинској расправи о тренутном стању заштите културно-историјског и природног наслеђа Семберије.

Предложених 10 активности могу послужити и као званични скупштински закључци поводом ове информације, а који су једногласно усвојени на сједници СО Бијељина 2010. године. Битно је напоменути да се поводом ове информације, односно извјештаја, практично у истом облику као и сада понуђеном, буквално ништа није спровело у дјело.

ДИРЕКТОР
Мр Мирко Бабић

У прилогу погледати само један мањи примјер који илуструје ову тему.

СТАЊЕ СПОМЕНИКА НА ДАН 17. 02. 2010. ГОДЕНЕ - ЧЕТВРТИ РЕД, СПОМЕНИК БР.4

СТАЊЕ СПОМЕНИКА НА ДАН 25. 02. 2011. ГОДИНЕ

СТАЊЕ СПОМЕНИКА НА ДАН 10. 03. 2011. ГОДИНЕ – ЧЕТВРТИ РЕД, СПОМЕНИК БР.4

ИЗГЛЕД УНУТРАШЊЕГ ЛИЦА ЗИДА НА ДАН 10. 03. 2011. ГОДИНЕ